

et quæ pauperes deceant, interdum aliquid sumere, A tolerabile est, et hoc aliquando solet fieri. At vero species emere, quærere medicos, accipere potiones, religioni indecens est, et contrarium puritati, maximeque Ordinis nostri nec honestati congruit nec puritati. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scimus autem quia qui in carne vivunt, Deo placere non possunt (*Rom. VIII, 8*). Spiritualia proinde spiritualibus comparanda (*I Cor. II, 13*), et quærenda potio humilitatis, et clamandum in toto corde: *Sana animam meam, domine, quia peccavi tibi (Psal. XL, 5)*. Huic sanitati, fratres dilectissimi, operam date; hanc sectamini, hanc servate, quia vana salus hominum.

EPISTOLA CCCXLVI (914).

AD DOMINUM INNOCENTIUM PAPAM.

Hortatur Pontificem, ne causæ archiepiscopi Eboracensis, utpote iniquæ, faveat.

Amantissimo patri et domino, Dei gratia summo Pontifici INNOCENTIO, BERNARDUS Claræ-Vallensis vocatus abbas, modicum id quod est.

Cum multi sint vocati, pauci vero electi (*Matth. XX, 16*, et *XXII, 14*), non est magnum argumentum ad faciendam rei dubiæ fidem, id esse laudabile quod a multis laudatur. Archiepiscopus Eboracensis venit ad vos (*al. nos*), ille, de quo jam sæpenu-mero scripsimus. Sanctitati vestræ, homo qui non posuit Deum adiutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum. Causa ejus infirma est, et languida: et, sicut virorum veracium attestazione deprehendimus, a planta pedis usque ad verticem non est sanitas in ea. Quid ergo? quid quærit homo sine justitia apud examinatorem justitiæ, apud custodem æquitatis? Itane arbitratur se posse absorbere justitiam in curia, sicut eam absorbit in Anglia? Absorbuit fluvium, et non miratur, et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus. Ecce ille venit cum multis, quos astipulavit sibi et precibus et pretio. Solus iste evasit, ut nuntiaret tibi: solus iste in periculum capitis **317** sui opposuit se murum pro domo Israel, qui cum aliis non adoravit statuam ad imperium regis. Solus est, nisi quia justitia non reliquit eum solum. Illa obviavit filio suo, quasi mater honorificata (*Eccli. xv, 2*). Quid ergo faciet Vicarius Petri in negotio isto, nisi quod fecit Petrus cum illo qui domum Dei aestimavit pecunia possideri? (*Act. VIII, 20*). Si supra petram fundata est Ecclesia, portæ inferi non prævallebunt adversus eam (*Matth. XVI, 18*). Non loquor

(914) Alias epistola 377, nunc 405. Scripta circa annum 1141. Vide epistolam 235.

(912) Alias epistola 378: quæ vero antea 347 erat, nunc 391. Scripta circa annum 1141.

(913) Indubie hi sunt abbas et monachi Fontanenses, qui maxime intruso adversi erant, uti et monachi Rievallenses, de quibus in binis epistolis sequentibus, nempe in epistolis 353 et 360.

(914) Alias epistola 388: quæ vero antea 348 erat, nunc 407. Scripta anno Christi 1141.

(915) Arnulfus ex archidiacono Sagiensi electus anno 1141 in sedem Lexoviensem, Orderico passim

hoc a me ipso, sed ad testimonium illum qui spiritu Dei aguntur.

EPISTOLA CCCXLVII (912).

AD EUMDEM DOMINUM INNOCENTIUM PAPAM.

Commendat nuntios, causa archiepiscopus Eboracensis Romam petentes.

Amantissimo patri et domino INNOCENTIO summo Pontifici, frater BERNARDUS, Claræ-Vallensis vocatus abbas, modicum id quod est.

Hic quos videtis, viri sunt simplices et recti ac timentes Deum. Et nunc in spiritu ascenderunt ad conspectum gloriæ vestræ, justitiæ utique solius intuitu et obtentu. Ponite, quæso, oculos vestros super fatigatos pauperes (913), quia non sine causa de longe ad vos veniunt, nec longa terrarum spatia, nec maris periculum, nec Alpium nives, nec sumptus grandis viæ, cum pauperes sint, reputantes. Provideat ergo dominus meus, ne cujus fraus vel ambitio tantos labores evacuare prævaleat: præsertim cum non quæ sua sunt quærant, sed quæ Jesu Christi. Neque enim vel inimicum arbitrari suspicari eos privato amore vel odio in id negotii excitatos, sed solo timore Dei. Itaque, si quis Dei est, jungatur eis. Si deinceps terram occupaverit arbor infructuosa, cujus culpam dixerim, nisi tenentis securim?

EPISTOLA CCCXLVIII (914).

AD EUMDEM INNOCENTIUM.

Pro Arnulfo Lexoviensi episcopo electo (915).

Amantissimo patri et domino, Dei gratia summo Pontifici INNOCENTIO, BERNARDUS Claræ-Vallensis vocatus abbas, modicum id quod est.

1. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui Ecclesiam suam, immaculatam sponsam dilecti Filii sui, in diebus nostris liberam et absolutam a tribulationibus malorum custodivit et dolore. Schismata corruerunt, hæreses siluerunt (916), superborum et sublimium colla calcantur. Et quidem in schismate vidi impium superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani; et transivi, et ecce non erat. In hæresi multorum redivivi pullulabant errores, sed obstructum est os loquentium iniqua. Tyrannus Siciliae (917) extulerat in altum cor suum, sed jam humiliatur sub potenti manu Dei. Nullus gradus prætermisus est, de quo non acceperit victoriam per vos Ecclesia Dei, in manu potenti et in brachio excelso.

2. Superest tamen in tertio gradu comes (918) An-Luxoviensem, in Neustria, vir doctus, scriptis epistolis clarus, de cujus electione etiam Petrus Venerabilis ad Innocentium scripsit, quæ est libri quarti epistola 7. Hæc Bernardi epistola primum a Joanne Picardo edita est ultima, n. 367, ab Horatio dein ommissa, et recusa in Spicilegii tomo tertio. De eodem Arnulfo agit ait epistola 248.

(916) Anacleti et Victoris schismata intelligit, hæreses Petri Abælardi.

(917) Scilicet Rogerius.

(918) Gaufridus, cognomento Planta-Genestus, Fulconis Jerosolymorum regis filius, Henrici II Anglorum regis pater.

degavensis, malleus honorum, oppressor pacis et libertatis Ecclesiæ. Persequitur ecclesiam Lexoviensem, ut non introitum habeat pastor ecclesiæ illius in ovile ovium, nisi aliunde. Sed quod factum est, non potest non fieri. Denique si res ipsa habeat diligentem inspectorem, et prudenter examinetur; ad commodum causæ, et ad rei gestæ confirmationem, omnia cooperantur in bonum, persona, negotium, auctor operis, impugnator. Si enim ad personam respicias, hic est filius tuus dilectus, in quo tibi complacuit. **318** Si ad negotium, ordine integro et canonica libertate consummatum est. Si ad auctorem operis, vir religiosus est, et timens Deum. Si ad operis impugnatorem, ecce homo qui non posuit Deum adiutorem suum, hostis Ecclesiæ, inimicus crucis Christi. In omni siquidem negotio validissimum argumentum est ad faciendam rei dubiæ fidem, id semper esse melius, quod placeat bonis, malis autem displiceat. Sed appellavit Sedem apostolicam comes Andegavensis. Quare obsecro? qua læsione? quo gravamine urgente? Non quia opprimeretur, sed quia opprimeret; non ut injuriam suam relevaret appellationis remedio, sed ut benedictionem istius obstaculo appellationis impediret.

3. Cum itaque et religio promoventis et promoti dilectio et causæ justitia confluant in unum; superfluum videtur et vanum rogare pro eo, ubi ejus humilitas postularit. Loquar ergo ad dominum meum, cum sim pulvis et cinis. Loquar servus sponsæ ad amicum Sponsi: jucundum sit eloquium meum. Tibi domine, commissa est Ecclesia a solis ortu usque ad occasum. Tu ei debes esse murus et antemurale a facie inimici et persequentis; tu debes fovere filios ejus sub umbra alarum tuarum. Suscipe Lexoviensem episcopum, uterinum filium Romanæ Ecclesiæ, et remitte eum in benedictionibus dulcedinis, nequando dicat inimicus ejus: Prævalui adversus eum, Accingere gladio tuo. Pater, ad exaltationem filii, ad depressionem inimici, ad conservandam Ecclesiæ libertatem. Non enim sumus ancillæ filii, sed liberæ, qua libertate liberavit nos Christus.

EPISTOLA CCCXLIX (919).

AD EUMDEM.

Amicum Pontifici commendat.

Amantissimo Patri et domino, Dei gratia summo Pontifici INNOCENTIO, frater BERNARDUS Claræ-Vallensis vocatus abbas, modicum id quod est.

Gratiam quam inveni in oculis vestris, nolo habere solus: cum amicis eam volo dividere. Non enim timeo, ne forte non sufficiat mihi et illis. Magna enim est. Multos possum facere participes ejus: verum tamen ego exinanitus non ero. Quod igitur gratis accepi, gratis dabo: et liberalem me facit

(919) Alias epistola 330: quæ vero antea 349 erat, nunc 408. Scripta circa annum 1141.

(920) Alias epistola 331: quæ vero antea 350 erat, nunc 409. Scripta circa annum 1141.

(921) Epistola nova: quæ vero antea 351 erat, nunc 322.

PATROL. CLXXXII.

vestra liberalitas, sed de vestro. Præsentium latorem, virum commendabilem, vobis commendamus. Amicus est, domine, pauperum Christi, et servus servorum tuorum, Peto, domine, si quid habuerit apud tuam Excellentiam, ut eum solita pietate pro nobis exaudias, imo pro ipso, qui talis est, ut per se tantum merito debeat exaudiri.

EPISTOLA CCCL (920).

AD EUMDEM.

Propinquum suum benedictione Pontificis muniri rogat.

Juvenis iste magnanimus (ut aiunt) et strenuus in opere militari, ut meliorem militet militiam, proficiscitur Jerusalem. Rogat puer vester rogatus ab ipso, ut in bono opere quod cœpit, vestram mereatur percipere consolationem, sed favorem, sed orationem, sed benedictionem. Propinquus noster est, et carnem meam juxta prophetam, non debui despexisse (*Isa. LVIII, 7*).

319 EPISTOLA CCCLI (921).

AD EUMDEM INNOCENTIUM.

Pauperes quosdam commendat.

Frequenter scribo vobis. Preces et litteras meas habetis per singulos dies. Coarctore duobus, ne aut amicis ingratus sim, aut vobis importunus. Dilectio me provocat, sed revocat confusio, et pene pudor excludit officium charitatis. Non habet sponsa Christi ubi caput reclinet, ubi confugiat, nisi ad amicum Sponsi in tempore tribulationis. Isti, quos videtis pauperes, a pauperibus missi per multa pericula terræ et maris confugiunt sub umbra alarum vestrarum ad petram fidei catholice, et ad gremium apostolicæ pietatis recurrunt: quia in multis vexati, in paucis bene disponuntur a tribulatione malorum et dolore. Si vestri apostolatus officium, si veterem consuetudinem tenetis, nec pauperis causas potestis abjicere, nec vultum honorare potentis. Precamur vos pro eis, quoniam fratres nostri sunt, et de Ordine nostro, a quibus missi sunt, ut precibus eorum pro ratione aurem pietatis inclinetis, pro amore illius qui non spernit preces pauperum.

EPISTOLA CCCLII (922).

SEU INNOCENTII II PAPÆ PRIVILEGIUM SANCTO BERNARDO CONCESSUM (923).

Innocentius Bernardo atque Ordini Cisterciensi amplissima privilegia concedit ob præclara, ejus in Sedem apostolicam merita.

INNOCENTIUS episcopus servus servorum Dei, dilecto filio BERNARDO Claræ-Vallensi abbati, ejusque successoribus regulariter susstituendis in perpetuum, etc.

Cæterum quam firma perseverantique constantia causam beati Petri et sanctæ matris tuæ Romanæ.

(922) Epistola nova: quæ vero antea 352 erat, nunc 389. Scripta anno Christi 1131.

(923) Hoc privilegium post Bernardi ad Innocentium epistolam visum est referre ex Spicilegii tomo X, pag. 383, ubi Historia Fontanensis monasterii diocesis Turonensis habetur.

Ecclesie, dilecte fili in Domino Bernarde abbas, incandescente Petri Leonis schismate fervor tuæ, religionis et discretionis suceperit defensandam, et se murum inexpugnabilem pro domo Dei opponens animos regum ac principum, et aliarum tam ecclesiasticarum quam sæcularium personarum, ad Catholicæ Ecclesie unitatem, et beati Petri ac nostram obedientiam, frequentibus argumentis et ratione munitis inducere laboraverit; magna quæ Ecclesie Dei et nobis provénit utilitas manifestat (924). Quamobrem tuis justis desideriis accommodantes assensum, beatæ Mariæ Dei genitricis monasterium; cui Deo auctore præsidet, cum omnibus ad ipsum pertinentibus, apostolicæ sedis patrocinio communivimus, Statuentes, ut quascunque possessiones aut bona, quæ ad eundem locum in præsentiarum juste et canonice pertinere noscuntur, aut in futurum concessione pontificum, liberalitate regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, auxiliante Domino, ei conferri contigerit, firma tibi tuisque successoribus, et illibata permaneant. Prohibemus ne aliquis archiepiscopus aut episcopus te vel successores tuos, seu aliquem abbatem Cisterciensis ordinis, nisi pro fide ad concilium vel synodum venire compellat. Quia vero Cisterciense monasterium hujus religionis origo est atque principium, nostra concessione hac prærogativa non immerito gaudeat; ut si quando fuerit pastore proprio viduatum, quemlibet abbatem de omnibus abbatibus vestri ordinis, vel monachum sibi libere præficiendum eligat, et absque aliqua contradictione obtineat; cæteris vero vestri ordinis abbatibus, quæ unam vel plures abbatias habent sibi subditas, et de sui corporis fructifera copia derivatas, **320** abbate suo rebus humanis exempto, eligendi quemcunque maluerint de sibi subjectis abbatibus, vel quemlibet monachum de omnibus congregationibus Cisterciensibus, liberam concedimus facultatem. Illa autem abbatia quæ nullam habet subditam, quemlibet monachum de omnibus præfatæ religionis congregationibus, libere sibi in abbatem eligat et habeat. Porro conversos vestros qui monachi non sunt, post factam in vestris cœnobiis professionem, nullus archiepiscoporum, episcoporum vel abbatum, sine vestra grata licentia suscipere, aut susceptum retinere præsumat. Statuimus ut de laboribus, quos vos et totius vestræ congregationis fratres propriis manibus et sumptibus colitis, et de animalibus vestris, a vobis decimas expetere vel recipere nemo præsumat. Nulli ergo, etc. Conservantibus vero eidem loco quæ sua sunt, sit pax Domini nostri Jesu Christi: quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

(924) Hæc verba laudantur a Gaufrido in Vita S. Bernardi, lib. III, n. 13.

(925) Alias epistola 379: quæ vero antea 353 erat, nunc 387. Scripta circa annum 1141.

(926) Is est Willelmus, Rievallis in diocesi Ebo-

Ego Innocentius catholice Ecclesie episcopus.

Ego Matthæus Albanensis episcopus.

Ego Romanus diac. card. S. Mariæ in Porticu.

Ego Joannes tit. S. Chrysogoni presb. card.

Ego Gregorius diac. card. SS. Sergii et Bacchi.

Datum Lugduni, per manum Haimerci sanctæ Romanæ Ecclesie diac. card. et cancellarii XIII kal. Martii, indict. c. x. Incarnationis dominicæ anno MCXXXI, pontific. domini Innocentii II papæ anno tertio.

321 EPISTOLA CCCLIII (925).

AD WILLELMUM ABBATEM DE RIEVALLE (926).

Monet æquanimiter ferre illegitimam archiepiscopi Eboracensis ordinationem.

Dilecto fratri et coabbati suo WILLELMO de Rievalle, frater BERNARDUS de Clara-Valle, spiritum consilii et fortitudinis.

Audivi quod factum est de archiepiscopo illo, et plurimum doleo. Propterea sciens zelum vestrum, ne forte plus justo ferveat, temperamentum scientiæ non admittens, quod nec ordini nostro convenit, nec domui vestræ necessarium est; dignum duxi consolatoria scribere vobis: quoniam satis æquanimiter portanda sunt cætera, quandoquidem non nos arguit propria conscientia. Securus dico, neque iniquitas vestra, neque peccatum vestrum Restitistis quoad potuistis: jam secundum Augustini sententiam, non vos inquinat alienum malum, quandoquidem non consensistis corde, et ore redarguistis. Ait enim: « Duobus modis non te inquinat alienum malum [al. non te inquinat malus], si non consentis, et si redarguis. » (Serm. 88, cap. 18, n. 19.) De cætero jam bono animo estote, et nolite turbari. De Ordinibus vero et Sacramentis cæteris scitote, quoniam qui baptizat, ipse et sacrat, Christus Dominus, Pontifex animarum nostrarum. Quod si quis contentiosus est super ordinatione, nemo vos cogit ordinari. Omnino tamen secure dico, si cum Ecclesia suscipitur, non est periculum. Alioquin de hoc mundo extremus, si vellemus omnes malos fugere, quos Ecclesia tolerat. Ad summam, non diu tardabit quin innotescat res summo Pontifici: et quod ordinaverit aut præcepit ipse, bona omnino conscientia sequimini et tenete. Interim vos æquanimiter exspectate.

EPISTOLA CCCLIV (927).

AD REGINAM JEROSOLYMORUM MILISENDEM, FILIA BALDUINI REGIS, ET FULCONIS UXOREM.

Mortuo Fulcone viro suo, ut se gerere debeat.

Illustrissimæ Jerosolymorum reginæ M. BERNARDUS Claræ-Vallensis abbas, invenire gratiam apud Dominum.

racensi Ordinis Cisterciensis abbas, quo ministro usus est Bernardus in scribenda epistola 1 ad Robertum. De Rievalle Monasticon Anglic. pag. 727. (927) Epistola nova; quæ vero antea 354 erat, nunc 388. Scripta anno Christi 1142.

Inter multiplices curas et negotia regalis aulae satis incongruum mihi scribere videtur, si in te tantum gloriam regni tui, potentiam tuam, et lineam nobilitatis respexissem. Hæc omnia videntur in oculis hominum; et qui non habent, invident habentibus ea, et beatum dicunt hominem, cujus hæc sunt. Sed quæ est ista beatitudo in possidendis illis, quæ omnia tanquam fenum velociter arescunt, et quemadmodum olera herbarum cito decidunt! Bona sunt hæc; sed mobilia, sed mutabilia, sed præteritura, et peritura, quia bona carnis. Porro de carne, et de bonis ejus dictum est. *Omnis caro fenum, et omnis gloria ejus tanquam flos feni* (Isa. XL, 6). Scribentem ergo ad te non multum ista revereri oportuit, in quibus fallax gratia, et vana est pulchritudo. Accipe paucis quæ dico: nam etsi multa habeam tibi, dicere, verbum tamen faciam abbreviatum propter multas curas tuas, et meas. Accipe breve consilium, sed utile, de terra longinqua, de quo tanquam de parvo semine multa seges surgat in posterum; accide, inquam, consilium de manu amici, non commodum suum quærentis, sed honorem tuum. Nullus siquidem tibi fidelior ad consilium esse potest, quam qui non tua, sed qui te diligit. Mortuo rege viro tuo, et parvulo rege adhuc minus idoneo ad portanda negotia regni et ad prosequendum regis officium, oculi omnium in te respiciunt, et in te solam universa regni moles inclinata recumbit. Opus est ut manum tuam mittas ad fortia, et in muliere exhibeas virum, agens ea quæ agenda sunt in spiritu consilii et fortitudinis. Ita prudenter et moderate oportet te cuncta disponere, ut omnes, qui te viderint, ex operibus regem te potius, quam reginam existiment, ne forte dicant in gentibus: Ubi est rex Jerosolymorum? Sed non sum, inquires, ad ista sufficiens. Magna enim hæc sunt; supra vires meas, et supra scientiam meam. Opera hæc opera sunt viri; ego autem mulier sum, corpore debilis, mobilis corde, nec provida consilio, nec assueta negotiis. Scio, filia, scio, quia magna sunt hæc: sed et hoc scio, quia etsi mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus. Magna sunt hæc, sed magnus Dominus noster, et magna virtus ejus.

EPISTOLA CCCLV (928).

AD EAMDEM REGINAM JEROSOLYMORUM.

Præmonstratenses Jerosolymam peregrinantes commendat.

Videtur quantum præsumam de vobis, cui audeo et alios commendare. Quanquam Præmonstratenses fratres istos magis fortassis superflue commendarem, quam temerarie. Sunt merito ita commendabiles suo, ut non egeant alieno. Iuvenientur, nisi fallor, viri consilii, spiritu ferventes, in tribulatione patientes, potentes in opere et sermone. Induerunt se arma-

(928) Alias epistola 376: quæ vero antea 355 erat, nunc 264. Scripta circa annum 1142.

(929) Alias epistola 316: quæ vero antea 356 erat, nunc 369. Scripta anno Christi 1141.

(930) Et hanc epistolam inter Hibernicas ordine

tura Dei; et gladio spiritus, quod est verbum Dei, sese accinxerunt, non adversus carnem et sanguinem, sed contra spiritualia nequitie in cœlestibus. Suscipite illos, tanquam bellatores pacificos, mansuetos ad homines, violentos ad demones. Imo Christum in eis suscipite, qui est causa peregrinationis eorum.

322 EPISTOLA CCCLVI (929).

AD MALACHIAM HIBERNIÆ ARCHIEPISCOPUM (930).

Remittit Religiosos, sed (quod negotiis imputat) non satis adhuc excultos, et instructos.

MALACHIE Dei gratia episcopo, Sedis apostolicæ legato, frater BERNARDUS Claræ-Vallis vocatus abbas, si quid potest peccatoris oratio, et si quid pauperis devotio prodest.

Fecimus quod præcepit Sanctitas vestra, et si non ut dignum, profecto ut possibile pro tempore fuit. Tanta apud nos ubique malitia grassatur, ut vix id tantillum, quod factum est, fieri liceat. Misimus tam [al. tamen] exiguum seminis quod videtis, ad seminandam vel modicam partem agri illius, in quem verus Isaac quondam exierat ad meditandum, cum primum adducta est ei Rebecca per puerum Abraham, perenni conjugio feliciter copulanda (Gen. XXIV). Nec contemnendum semen, de quo illud in patribus vestris experimur impletum hoc tempore: *Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset, et sicut Gomorra similes essemus* (Isa. 1, 9). Itaque ego seminavi, rigate vos, et Deus incrementum dabit. Sanctos omnes qui apud vos sunt, per vos salutamus, humiliter ipsorum nos et vestris sanctis orationibus commendantes. Valete.

EPISTOLA CCCLVII (931).

AD EUMDEM.

Perseverantem, imo et proficientem ab eo dilectionem requirit, eamque in fratribus a se missis, curandis et fovendis ostendi cupit.

Amantissimo patri et domino reverendissimo MALACHIE, Dei gratia episcopo, sanctæ et apostolicæ Sedis legato, suæ sanctitatis puer, frater BERNARDUS Claræ-Vallis vocatus abbas, salutem et qualescunque nostras orationes.

1. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, domine pater! quam jucunda tuæ memoria Sanctitatis! Si quid affectionis, si quid devotionis, si quid animi in nobis est, totum sine dubio sibi vindicat tuæ Dilectionis charitas. Nec opus est verborum multitudinem, ubi multum viget affectus. Confido enim quod testimonium perhibeat spiritui tuo spiritus quem habes a Deo, tuum esse modicum id quod sumus, Tu quoque, pater amantissime et desideratissime, ne tradas oblivioni animam pauperis, charitatis nexibus adhaerentem tibi, et animam pauperis tui ne obliviscaris in finem. Neque enim quasi de novo

43 Usserius refert, ubi multa de Melli Fonte, aliisque ejusdem provincie Cisterciensibus monasteriis notat.

(931) Alias epistola 317: quæ vero antea 357 erat, nunc 370. Scripta anno Christi 1142.

commendamus nos tibi, cum in multo jam tempore gloriamur in Domino, quod invenire meruit parvitas nostra gratiam in oculis Sanctitatis tuæ: sed oramus ut dilectio, jam non nova, novis quotidie proficiat incrementis. Filios nostros, imo et vestro, tanto obnixius commendamus vobis, quanto amplius remorti sunt a nobis. Vos scitis quoniam tota post Deum fiducia nostra fuit, ut mitteremus eos quoniam Sanctitatis vestræ non acquiescere licitum videbatur. Facite quod vos decet, ut totis visceribus charitatis amplectamini eos, et foveatis. Nequaquam occasione aliqua circa eos sollicitudo et diligentia tepescat, et pereat quod plantavit dextera tua.

2. Jam quidem quia bene proficit domus, et ex vestris litteris, et ex fratrum nostrorum relatione didicimus: multiplicatur tam in temporalibus quam in spiritualibus. Unde et congratulamur plurimum et toto animo gratias agimus Deo et paternæ sollicitudini vestræ. Et quoniam multa adhuc opus est vigilantia, tanquam in loco novo, et in terra tam insueta, imo et inexperta monasticæ religionis; obsecramus in Domino, ne retrahatis manum vestram, sed quod bene **323** incepistis, optime perficiatis. De fratribus nostris, qui redierunt a loco illo, nobis bene placuisset si remansissent. Et fortasse nonnullam occasionem præbuerunt eis fratrum, qui de terra sunt, minus disciplinati mores, in eo maxime, quod minus facile eorum consiliis acquiescere videntur in his rebus, quarum prius fuerant inexperti.

3. Charissimum filium nostrum Christianum et vestrum remisimus ad vos, quantum potuimus instructum plenius in his quæ ad Ordinem pertinent, et de cætero circa observantias ejus sollicitiorem futurum, ut speramus. Nec miremini quod non plures cum eo misimus fratres; quoniam nec idoneos invenimus fratres, qui facile acquiescerent, nec invitos cogere consilium fuit. Dilectissimus frater noster Robertus (932) precibus nostris acquievit etiam hac vice, tanquam filius obedientiæ. Vestrum erit juvare eum, ut possit jam et in ædificiis et in cæteris necessariis promoveri domus vestra. Illud quoque Paternitati vestræ suggerimus, ut viris religiosis, et quos speratis utiles fore monasterio, persuadeatis, quatenus ad eorum Ordinem veniant: quoniam hæc erit summa utilitas domus, et vobis facilius acquiescent. Valeat Sanctitas vestra, nostri semper memor in Christo.

(932) Quis iste Robertus? an Robertus ille vir sanctus, a Serlone laudatus in Historia Fontanensi, Monastici Anglicani tomo I, pag. 743 et 749, monachus quodam Witebiensis, sociatus monachis de cœnobio Eboracensi egressis, de quibus supra ad epistolam 93 et sequentes? an Robertus, Bernardi consanguineus, ad quem epistola 1?

(933) Alias epistola 374: quæ vero antea 358 erat, nunc 376. Scripta anno Christi 1142.

(934) Post verba, *amicus Sponsi non contristabit eum*, in codice Vedastino additur: *Fratrem N. vestre majestati et commendavimus et commendamus,*

EPISTOLA CCCLVIII (933).

AD DOMINUM PAPAM, NEMPE COELESTINUM.

Opem et auctoritatem Pontificis in pace Theobaldo Campaniæ comiti procuranda postulat.

Quod comes Theobaldus rogat, et ego: filius siquidem pacis est. Et zelum pacis habet, sed a vobis flagitamus effectum. Pacis vester apostolatus, pacis locus, quem tenetis, debitor est. Pacem omnes diligunt, pauci merentur. Porro de amatoribus puer vester se esse fatetur: an et de meritoribus sit, vos iudicabitis. Unum est, quod etsi nos non meremur, sponsæ Christi, quæ est Ecclesia, necessitas exigit: amicus Sponsi non contristabit eam (934). Ad hoc illi uni Sedi apostolicæ incumbit sollicitudo omnium Ecclesiarum, ut omnes sub illa, et in illa uniantur; et ipsa pro omnibus sollicita sit servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Pacem ergo date nobis, pacem mittite nobis: etsi non quia debetis, certe qui obedire debetis. Satis pro imperio.

EPISTOLA CCCLIX (935).

CLARÆ-VALLENSIUM AD EUMDEM COELESTINUM.

Abbatem Morimundi Jerosolymam peregrinatorum cupiunt retinere.

Summo pontifici C. pusillus grex de Clara-Valle, devotissimam debite subjectionis obedientiam, et si quid potest peccatorum oratio.

Quoniam illius vos gerere vicem gratulamur, qui suam dicebat instantiam quotidianam sollicitudinem omnium Ecclesiarum (II Cor. XI, 28); apud aures Pietatis vestræ, licet majoribus occupatas negotiis, repulsam tamen non metuit nostra pusillitas, verum magna compellit necessitas: neque enim pro minimo audire potestis, de quibus auditurus estis. *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis* (Matth. xxv, 40). Causa autem hæc non nostra tantum, sed totius ordinis, nostri ob quam etiam filius vester, noster omnium videlicet pater, si, cum hæc date sunt, domi fuisset (936), aut vestræ per seipsum Majestatis præsentiam adisset, aut certe ex suo nomine scriptam hanc miserabilem lacrymabilemque delegasset querimoniam. Sed ne diu sollicitam charitatem **324** vestram suspendamus, unus ex fratribus nostris abbatibus, qui dicebatur de Morimundo (937), ipsum cui præerat monasterium inconsulte satis deserens, spiritu levitatis impulsus statuit petere Jerosolymam, prius quidem, ut aiunt, si circumspectionis vestræ prudentiam tentaturus, si quo modo a vobis suo posset errori extorquerelientiam.

qua commendandus est. Quæ vero sequuntur ejusdem epistolæ in prædicto Vedastino codice, novam incipiunt lineam cum hoc titulo *ad eundem*, quasi altera esset epistola. MARTENE.

(935) Epistola nova: quæ vero antea 359 erat, nunc 377. Scripta Christi 1143.

(936) Glossema huc irrepererat, *Fortè cum tunc contigerat abesse, et hujus rei adhuc ignarum esse.*

(937) Raynaldus scilicet abbas Morimundi quartus ab Arnaldo abbate primo, qui item abbatiam deseruit, ex epistola quarta. Raynaldus etiam cessit præfectura post quinque annos regiminis.

Qua in re si quem et (quod absit!) assensum præbueritis, ipse perpendite, quanta possit nostro ordini esse destructionis occasio: cum exemplo hujus, quicumque abbas pastoralis se sentiet sarcina aggravatum, mox illum abjiciet, utpote quam se licite posse abjicere arbitretur, præsertim apud nos, ubi nec grandis honor, et grande videtur onus. Deinde ad majorem domus sibi commissæ desolationem, meliores quosque ac perfectiores, qui sub ipso degabant, suæ socios vagationis assumpsit: inter quos etiam nobilem illum puerum, quem et antea de Colonia (quod nec vos latuisse credimus) non sine scandalo tulerat, ad majus scandalum nunc abducere secum præsumpsit. Quod si, ut vobis relatum est, dicit se in illa terra nostri Ordinis velle servare observantias, et ideo fratrum se dicit secum ducere multitudinem, quis non videat, plus illic milites pugnantes, quam monachos cantantes aut plorantes, necessarios esse? Sed et nostra religio plurimum ex hoc capiet detrimentum: cum facile sit cuique vagari gestiienti, illo, tanquam absque ullo discrimine præsumere peregrinari, ubi scilicet idem, quod professus est, inventurus est propositum observari. Jam vero quid super hoc vobis placeat, quidve vestram decernere deceat auctoritatem, non est nostræ præsumptionis indicare, sed vestræ discretionis examinare.

EPISTOLA CCCLX (938).

AD WILLELBUM ARMATEM DE RIEVALLE.

Denuo hortatur Willelmum ad patientiam et æquanimitatem.

Charissimo fratri et coabbati Willelmo de Rievalle, frater Bernardus Claræ-Valleensis vocatus abbas, salutem et spiritum consilii.

Laboravimus, quantum potuimus, adversus pestem communem; etsi quo minus impetravimus quod optavimus, manet tamen nobis fructus laboris nostri apud eum, apud quem nullum bonum irremuneratum est. Hæc est ergo nostra et omnium qui pro veritate decertant, consolatio vera, quoniam reposita est nobis corona justitiæ, quam reddet nobis in illum diem justus Iudex. De cætero jam meminisse vos volumus, quoniam si quid patimur propter justitiam, beati; et quod nos non inquinat alienum malum, cui non consensimus, imo et redarguimus. Est ergo et hæc consolatio nostra, ut jam in patientia nostra possideamus animas nostras; et quod apud homines obtinere nequivimus, a Domino

(938) Alias epistola 380: quæ vero antea 360 erat, nunc 378. Scripta anno Christi 1143.

(939) Ymaro, qui legatus in Angliam anno 1143, quo anno hæc epistola scripta est. Ad eundem Ymarum exstant epistolæ 219 et 230.

(940) Willelmus a Sancta-Barbara, ex decano Eboracensi episcopus Dunelmensis, de quo in epistola 235.

(941) Alias epistola 383: quæ vero antea 361 erat, nunc 379. Scripta circa annum 1144.

(942) De Theobaldo, qui ex monacho Beccensi

speremus auxilium, qui non despiciet sperantes in se. Confido enim de misericordia Patris nostri qui est in cælis, quoniam evelletur omnis plantatio quam non plantavit ille: et arescet ad maledictum ejus ficulnea sterilis, nec terram diutius occupabit. Propter quod rogo et obsecro Fraternitatem vestram, ut non conturbemini, nec turbetis gregem Dei, qui commissus est vobis: magis autem consolamini vos ea viriliter agite, ut in sanctitate, serviamus Domino, et liberavit nos ab inimicis nostris. Nos tamen, quod potuimus, suggestimus domino Tusculano episcopo (939), cui injunctum est, ut legatione fungatur in partibus illis: et omnino promisit nobis, se, nisi aliquid melius fecerit nobis id saltem omnimodis observaturum, ne tradat et pallium quod pernat, si non juraverit **325** decanus ille, nunc vero episcopus (940), in cujus juramento causa pendebat: causam referat ad dominum papam.

EPISTOLA CCCLXI (941).

AD THEOBALDUM ARCHIEPISCOPUM (942), PRO JOANNE SALESBERIENSI.

Confisus de amicitia Theobaldi, Joannem ei commendat.

Augetis mihi gratiam, et multiplicatis gloriam, si gratia mei, amici mei gratiam inveniat in oculis vestris. Ego tamen ab homine gloriam non quæro, sed regnum Dei et justitiam ejus. Unde factum est, ut præsentium latorem Joannem (943) amicum meum et amicum meorum, mittam ad Sublimitatem vestram, ad familiaritatem vestram, quam in vobis et de vobis habere præsumo. Testimonium enim bonum habet a bonis, quod non minus vita, quam litteratura promeruit. Nec hoc didici ab illis qui verba sicut verba jactare noverunt; sed a filiis meis, qui mecum sunt, quorum verbis credo, sicut crederem oculis meis. Præsens vobis commendaveram eum; sed nunc absens multo magis commendo, utique tanto securius, quanto sincerius et vitam et mores hominis fidissimis relatoribus didici. Si quid ergo ego possum, imo quia possum plurimum ante faciem vestram, providete ei, unde honeste, imo honorabiliter vivere possit; sed et hoc velociter, quia non habet quo se vertat. Interim providete ei in necessitatibus suis, et liceat mihi experiri totum illud familiaritatis arcanum, quod mihi conservatis in visceribus vestris, amantissime pater.

creatus est archiepiscopus Cantuariensis, jam superius facta mentio est in epistola 238. Ordericus ejus Promotionem consignat anno 1138, pag. 919.

(943) Is est Joannes Saresberiensis, a cognomine Angliæ civitate sic dictus, sancti Thomæ archiepiscopi Cantuariensis amicus præcipuus: ejus meritis episcopatum Carnutensem sibi obtigisse profiteri solebat litteras suas sic exordiri solitus: « Joannes Dei gratia, et meritis beati Thomæ martyris, Cari notensis ecclesiæ minister humilis, « ut in Spicilegio tomo X, pag. 391, ubi vox « meritis » ommissa.

EPISTOLA CCCLXII (944).

AD ROBERTUM PULLUM (945) CARDINALEM ET CANCELLARIUM.

Hortatur ut Eugenio, recens electo Pontifici, strenuum pro officio suo se adiutorem præbeat in negotiis Ecclesiæ.

Domino et amico charissimo ROBERTO, Dei gratia sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbytero cardinali et cancellario, frater BERNARDUS Claræ-Vallis vocatus abbas, salutem et devotas orationes.

1. Scripta Dilectionis vestræ eo affectu suscepimus, quo semper apud nos est in benedictione memoria vestra. Nec sane egere vos credimus humanæ gratiæ verbis, aut commendatiuis epistolis ad nos: quoniam quidem utrique nostrum indubitabile nisi fallor, testimonium perhibet Spiritus veritatis, quam sincere et diligamus vos et diligamur a vobis; ille, inquam, Spiritus, per quem et diffunditur charitas ista in cordibus nostris. Benedictus Deus, qui secundum suam misericordiam Eugenium nostrum, imo suum, prævenit in benedictionibus dulcedinis, parare scilicet lucernam Christo suo; et præmittere virum fidelem ad adiutorium ejus, et nostram quoque plurimam consolationem. Nam cum molesta esset amico amici vocatio et absentatio, cujus nimirum præsentia frui belectatur in Domino; jam tunc, ut manifeste video, cogitabat ipse cogitationes pacis, et non afflictionis, et **326** dicebat: *Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea* (Joan. xiii, 7). Quamobrem sollicitus sis, charissime, pro eo cui te consolatorem et consiliarium ordinavit Deus, et observa caute secundum datam tibi sapientiam, ne forte inter tam multiplicium negotiorum tumultus malignorum fraude circumveniri possit ut subripiatur ei verbum quod indignum sit Eugenii apostolatu.

(944) Alias epistola 334: quæ vero antea 362 erat, nunc 380. Scripta anno Christi 1145.

(945) Alias, *Ad Rolandum cancellarium*. At codex manuscriptus Cisterciensis habet. *Ad Robertum Pullum*, et quidem rectius, quantum conjectura assequi possum. Primo enim Robertus S. Bernardo fuisse charissimum et maxime familiarem constat ex epistola 205, ad episcopum Roffensem, quod etiam de eo, ad quem hic scribit, aperte insinuat. Deinde virum istum eruditioni multorum fideliter et utiliter instituisse, cælo et terra testibus hic asserit, quod quidem de nullo alio melius intelligas, quam de Roberto Pullo, qui litteras Parisiis professus, Oxoniensem academiam in Anglia instauravit. Demum cancellarius iste, de quo hic questio, præmissus a Deo dicitur ante Eugenii pontificatum ad adiutorium ejus. At Robertus Pullus, ex Onuphrio cancellarium egit Lucio II pontifici usque ad annum Eugenii tertium, imo, si Ciaconio credimus, ad quintum: Rolandus vero, cognomento Blandinellus seu Papero, patria Senensis, postea Alexander III, cardinalis diaconus tituli sanctorum Cosmæ et Damiani ab Eugenio creatus, cancellarii dignitatem obtinuit pontificatus Eugenii anno duntaxat octavo. Plura de Roberto Pullo vide si lubet in notis ad epistola 205. Interim tamen noto de tempore, quo Robertus cancellariam administravit, præferendam

(a) In Leodiensi S. Jacobi codice hunc titulum præfert: *Hanc epistolam B. Bernardus abbas Claræ-Vallensis jam in extremis positus dictavit ad gentem Anglorum*. MARTEN.

2. Age, inquam, dilectissime, pro loco quem tenes, pro ea quam adeptus es dignitate: viriliter et prudenter exerce qui in te est zelum Dei, ad gloriam ejus, et salutem tuam, et Ecclesiæ sanctæ plurimam utilitatem, ut dicere possis et tu quia *gratia Dei in me vacua non fuit* (I Cor. xv, 10). Hactenus quippe eruditioni multorum fideliter et utiliter instabas, cælo et terra testibus; sed jam tempus faciendi Domino, ne patiaris, quod in te est, dissipari ab impiis legem ejus. Cura proinde dilectissime et desideratissime pater, etiam in hac dispensatione inveniri fidelis Domini servus et prudens: quatenus et pro te faciat columbina simplicitas, et pro ea, quæ tuæ quam maxime fidei et sollicitudine credita est, Domini tui sponsa, adversus venenatas maligni et antiqui serpentis astutias militet prudentia serpentina, et in utraque glorificetur Deus. Multa quidem habeo vobis dicere; sed non est opus longa epistola, ubi præsens est vox viva. Quamobrem vestris pariter et nostris occupationibus parcens, posui verba mea in ore præsentium fratrum: tanquam me, ipsos audite. Valet.

EPISTOLA CCCLXIII (946).

AD ORIENTALIS FRANGLE CLERUM ET POPULUM.

Ad arma contra infideles pro defensione Orientalis Ecclesiæ suscipienda hortatur. Præterea contra turbulentum quemdam prædicatorem docet Judæos non esse persequendos, nedum occidendos.

Dominiis et patribus charissimis archiepiscopis, episcopis, et universo clero, et populo orientalis Franciæ et Bajoariæ, BERNARDUS Claræ Vallensis vocatus abbas, in spiritu fortitudinis abundare (947).

1. Sermo mihi ad vos de negotio Christi, in quo est utique salus nostra. Hæc dico, ut excuset indignitatem personæ loquentis auctoritas Domini; excuset et consideratio propriæ utilitatis. Modicus esse Onuphrii sententiam: nam Guidonem cancellarii nomine litteris apostolicis subscripsisse anno 1146, lego tomo primo Monastici Anglicani, pag. 108, anno 1147, in notis ad Guibetum de Novigento, pag. 620.

(946) Alias epistola 322; quæ vero antea 363 erat, nunc 371. Scripta anno Christi 1146.

(947) Inscriptio hujus epistolæ in hactenus editis angustior mihi visa est (soli enim Spirensis episcopi ejusque cleri populi meminerat), quam pateretur scopus epistolæ. Itaque aliam et ampliorem præfiximus, quam Otto Frisingensis de Gestis Friderici libro I, cap. 41, exhibuit. Verum postea comperi, eandem epistolam non eodem tantum argumento, sed et totidem pene verbis, mutata tantum epigraphe, ad diversas nationes, provincias et urbes datam. Nam in manuscripto ex Anglia mihi misso, item in alio Confluentino inveni, *Populo, Anglorum* inscriptam (extat in manuscripto Sencti-Victoris Parisiensis sub eadem epigraphe) (a) Imo Baronius eandem epistolam exhibet, pauculis tantum verbis mutatis, cum hac epigraphe; *Mainfredo Bardiensis ecclesiæ episcopo, nec non consulibus, militibus, et universis populis sub eo constitutis, frater Bernardus Claræ-Vallis vocatus abbas, spiritu fortitudinis abundare*. Vide Baronium, ad annum 1146, n. 15. Nempe hoc veluti classicum est ad expeditio-

quidem sum, sed non modicum cupio vos omnes in visceribus Jesu Christi. Ea nunc mihi ratio scribendi ad vos, ea causa, ut universitatem vestram literis audeam convenire. Agerem id libentius viva voce, si, ut voluntas non deest, suppeteret et facultas. Ecce nunc, fratres, acceptabile tempus, ecce nunc dies copiosæ salutis. Commota est siquidem et contremuit terra, quia cœpit Deus cœli perdere terram suam. Suam, inquam, in qua est, Verbum Patris sui, docere visus (948), et annis plus quam triginta homo cum hominibus conversatus: suam utique, quam illustravit miraculis, quam dedicavit sanguine proprio, in qua primi resurrectionis flores apparuerunt. Et nunc peccatis nostris exigentibus, crucis adversarii caput extulerunt sacrilegum, depopulantes in ore gladii terram promissionis. Prope enim est, si non fuerit qui resistat, ut in ipsam Dei viventis irruant civitatem, ut officinas nostræ redemptionis evertant, ut polluant loca sancta, Agni immaculati **327** purpurata cruere. Ad ipsum, proh dolor! religionis Christianæ sacrarium inhiant ore sacrilego, lectumque ipsum invadere et conculare conantur, in quo propter Vita nostra obdormivit in morte.

2. Quid facitis, viri fortes? quid facitis, servi crucis? Itane dabitis sanctum canibus, et margaritas porcis? Quam multi illic peccatores, confitentibus peccata cum lacrymis, veniam obtinuerunt, postquam patrum gladiis eliminata est spurcicia Paganorum! Oidet homo malignus, et invidet; frendet dentibus et tabescit. Excitat vasa iniquitatis suæ, nec ulla quidem tantæ pietatis signa aut vestigia relicturus, si quando forte (quod Deus avertat!) obtinere valuerit illa sancta sanctorum. Verum id quidem omnibus deinceps sæculis inconsolabilis dolor, quia irrecuperabile damnum, specialiter autem generationi huic impiissimæ infinitu confusio, et opprobrium sempiternum.

3. Quid tamen arbitramur, fratres? Numquid abbreviata manus Domini, aut impotens facta est ad salvandum, quod ad tuendum et restituendum sibi hereditatem suam exiguos vermiculos vocat? Numquid non potest mittere Angelorum plus quam duodecim legiones, aut certe dicere verbo, et liberabitur terra? Omnino subest ei, cum voluerit, posse:

nem sacram. De ea loquens Guillelmus Tyrensis: « Vir immortalis memoriæ et honeste conversationis speculum dominus Bernardus Claræ-Vallensis abbas, piæ in Domino et per omnia amplectendæ recordationis, ad prædicti Deo muneris executionem præcipuus eligitur, qui injectæ sibi dispensationis sedulus exsecutor, ejusdem operis secum Deo amabiles traheas comministros, impiger, indefessus, licet corporis esset invalidi, tum propter jejunia et subtilem nimis dietam, regna circuit, regiones obambulat, evangelizans ubique regnum Dei, » etc. Adde quæ hac de re leguntur in ejus Vita et miraculis, et confer epistolam 355. Habitus est autem Spira frequens principum conventus sacræ expeditionis causa, ubi publice recitatas has Bernardi litteras quis dubitet? Hinc illa ad Spirenses inscriptio: *Domino et patri charissimo episcopo Spirensi,*

sed, dico vobis, tentat vos Dominus Deus vester. Respicit filios hominum, si forte sit qui intelligat, et requirat, et doleat vicem ejus. Miseratur enim Dominus populum suum, et lapsis graviter providet remedium salutare.

4. Considerate quanto ad salvandos vos artificio utitur, et obstupescite: intuemini pietatis ejus abyssum, et confidite peccatores. Non vult mortem vestram, sed ut convertamini, et vivatis; quia sic quærit occasionem, non adversum vos, sed pro vobis. Quid est enim nisi exquisita prosus et inventibilis soli Deo occasio salvationis, quod homicidas, raptos, adulteros, perjuros, cæterisque obligatos criminibus, quasi gentem quæ justitiam fecerit, de servitio suo submonere dignatur Omnipotens? Nolite diffidere, peccatores: benignus est Dominus. Si vellet punire vos, servitium vestrum non modo non expeteret, sed nec susciperet quidem oblatum. Iterum dico, pensate divitias bonitatis Dei altissimi, consilium miserationis attendite. Necessitatem se habere aut facit, aut simulat, dum vestris cupit necessitatibus subvenire. Teneri vult debitor, ut militantibus sibi stipendia reddat, indulgentiam delictorum, et gloriam sempiternam. Beatam ergo dixerim generationem, quam apprehendit tam uber indulgentiæ tempus, quam invenit superstitem annus iste placibilis Domino, et vere jubilæus. Diffunditur enim hæc benedictio in universum mundum, et ad signum vitæ (949) certatim convolant universi.

5. Quia ergo fecunda est virorum fortium terra vestra, et robusta noscitur juventute refera, sicut laus est vestra in universo mundo, et virtutis vestræ fama replevit universum orbem; accingimini et vos viriliter, et felicia arma accipit Christiani nominis zelo. Cesset pristina illa non militia, sed plane malitia, qua soletis invicem sternere, invicem perdere, ut ab invicem consumamini. Quæ miseros tam dira libido excitat, quod proximi corpus gladio, cuius fortassis et anima perit, transverberent? Sed nec effugit qui gloriatur: et ipsius animam pertransibit gladius, cum solum hostem gaudeat cecidisse. Illi se dare discrimini insanie est, non virtutis: nec audaciæ, sed amentiae potius est ascribendum. Habes nunc, fortis miles, habes, vir bellicose, ubi dimices absque periculo; ubi et vincere gloria, et

et universo clero et populo, Bernardus Claræ-Vallis vocatus abbas, in spiritu fortitudinis abundare. Uti et paulo post in Bavaria in conventu procerum per abbatem Eberacensem, una cum litteris Eugenii pontificis lectas testatur Sigonius, de Regno Ital. anno 1147. et Otto, de Gestis Friderici, libro I, cap. 41. Cæterum existat Bernardi nomine inter epistolas Nicolai Claræ-Vallis. Bibliothecæ Patrum tomo XII, edit. Colon. alia ejusdem argumenti ad comitem et proceres Britannicæ: quam hic habes in fine epistolarum S. Bernardi.

(948) Apud Hors. *Suam, in qua est visus*.
(949) Crucis signum, numero sequenti, ubi etiam de indulgentia cruce signatis concessa omnium, de quibus corde contrito confessio facta fuerit. Confer epistolam 423.